

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. — Posamezna številka po 10 vin. — Naročnina za Nemčijo za celo leto 4 marke, za Ameriko 1 dol. 4 cente. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

RUDAR

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petit vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane petit vrstica 24 vin. — Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

GLASILO SLOVENSkih RUDARJEV IN FUŽINSKIH DELAVCEV AVSTRIJSKIH.

18. štef.

V Ljubljani, dne 26. junija 1914.

V. leto.

Kapitalizem kot revolucionar.

Že več časa se pojavljajo v kapitalističnih in drugih meščanskih listih vesti, ki vzpodbujajo k novim izjemnim zakonom proti socialni demokraciji in strokovnemu gibanju. »Revolucionarne« tendence delavskega gibanja so oplašile te rešitelje države. Nepoučljivi kakor so že ti ljudje, menijo, da bodo s starimi nasilnimi sredstvi potlačili ali pa ovirali boj delavstva za osamosvojitve, ne glede na to, da so že v raznih kapitalističnih državah pogoreli v tem oziru. Vso kapitalistično ozkosrčnost preveva misel: ko bi se nam posrečilo le tem par hujskačem zabraniti njih delo, potem bi velike mase delavskega razreda zopet krenile na pot mirnega podvrženja pod nasilna sredstva kapitalističnega gospodarskega načina.

Če bi se res posrečilo udeležiti vse poželjne želje predstavitev kapitalizma ter iz njih ustvariti zakonodajna in policijska dejanja, bi se le-ti niti za las ne približali svojemu cilju, po katerem tako vroče hrepenijo. Doživeli bi kmalu še večje ogorčenje, kot ga že itak ustvarja naravni gospodarski razvoj. Z elementarno silo bi se osvobodilno gibanje proletariata razliko čez nove jezove ter bi jih odplavilo. Kar temu gibanju daje nepremagljivo moč, ni delo mož in žen, ki izražajo hrepenenje kvišku stremelih mas in se vsled tega uživalcem kapitalizma zde nemir vzbujajoči hujskači. Resnično revolucionarni element je sam kapitalistični razvoj. Vsak, ki je v njegovi službi, ki sodeluje na izpopolnitvi proizvodnega razvoja, je revolucionar, seveda skozi in skozi nezaveden revolucionar.

Na dveh pojavih se posebno jasno kaže, kako revolucionarno učinkuje kapitalistični razvoj, kako si sam ustvarja predpogoje za nadomestitev kapitalizma po socializmu, ter s tem povzroča neizogiben prevrat obstoječega državnega in družabnega reda v interesu človeštva. Ena teh kapitalističnih razvojnih tendenc sili na združevanje posameznih obratov v velike industrijske zveze, kartele in truste, ki se morajo končno steči v ogromni obrat z enotnim vodstvom in enotnim nastavljanjem cen. Druga razvojna tendenca je diferenciranje dela do izurjenja delavca za en posamezen, vedno se ponavljajoč prijem, vsled česar postane delavec samo še velik sestaven del stroja.

Združevanje posameznih obratov ene obratne panoge v podjetje z enotnim vodstvom izključuje popolnoma najprej preveliko večino prvotnih podjetnikov kot samostojne, razpolagajoče osebe iz proizvodnega razvoja. Iz njih

napravljajo samo prejemalce rent, v kolikor niso postali samostojni na kakem drugem polju. Še več: industrijska zveza z enotnim vodstvom popolnoma izključuje vsako tekmovanje, ki se ga vedno hvalisa kot veliko prednost kapitalističnega obratnega načina, kot vzvod vsakemu opravljenemu in tehničnemu napredku. Zboljšanje strojnih naprav v takem velikem obratu, ki ga more sedaj en konkurent vsiliti drugemu, pride v zastoj. Tako prihaja razvoj kapitalističnega obrata do svojih najskrajnejših posledic naravnost v razdobje relativnega zastoja, ki bi bil popoln, če ne bi drugi činitelji od svoje strani silili na izpopolnitev obratnega načina. Odločilno za cenitev kapitalizma pa je, da ravno on v svojih, najvišje razvitih oblikah vse-kakor sam odpravlja njemu lastnega činitelja napredka. Z združevanjem industrije v trustih odpade torej tudi zadnji vzrok, ki ga zagovorniki kapitalizma sedaj še navajajo kot njemu koristnega.

Ko pa bo socializem stopil na mesto kapitalizma, bodo vsi obrati, — veliki in mali — prešli v last skupnosti. Potem bo naraščajoči individualni interes vseh obratnih članov, ki so obenem kot družabniki tudi uživalci obratnih proizvodov, v višji meri nadomestil tekmovanje kot činitelj napredka. Torej že združitev v trustih revolucionarno pripravlja socializem.

Druga, v isti smeri učinkujoča tendenca kapitalizma je stremenje po vedno dalje idočih delitvi dela. V vseh ogromnih obratih najrazličnejše vrste, v vseh deželah, zlasti pa v Zedinjenih državah je delitev dela že toliko napredovala, da je delo posameznih delavcev omejeno že na edine prijeme. Za podjetnika, ali bolje rečeno, za dividende požirajočega delničarja ima to veliko prednost, da mu pride delo ceneje in da vsled tega raste nadvrednost. Kajti človek, ki izvaja vedno le en prijem, postane končno v tem tako izurjen, da ga izvrši z manjšo močjo v najkrajšem času. Vsled tega se torej pomnoži najvišja izmera njegovega dela v gotovi dobi. Četudi vsled tega narastejo delavčevi prejemki, naraste še v mnogo večji meri dobiček podjetnika ali delničarja.

Do sem bi se še moglo spraviti v skladje potek razvoja z interesom napredka človeštva sploh. Toda naraščanje zmoglosti posameznih za posamezne primljaje ima svojo slabo nasprotno stran. Človek, ki da za dnevom in leto za letom opravlja vedno isti prijem in to ob vedno napeti pozornosti, mora nujno končno poneumniti. Polagoma neha biti misleč človek ter postane samo sestavni del stroja. Na tem kaj malo izpreminja možnost duševnega ukvarja-

na v dobi odmora. Skupni učinek večnega ponavljanja enega prijema se ne more popraviti v kratkih odmorih. Zato bi bili potrebni čisto drugačni odmori ter pogosta menjava v načinu zaposlenja, oboje pogoji dela, ki jih kapitalistični obrat ne bo dovolil.

Ni treba posebej poudarjati, da tudi v tem slučaju prihaja interes kapitala v nerazrešljivo nasprotje z interesi človeštva, kar istotako sili v nadomestitev kapitalizma po socializmu.

Torej, naši cenjeni nasprotniki lahko iz tega črpajo nauk, da so razmere, ki revolucionarno učinkujejo, da se kapitalizem po svojih lastnih razvojnih tendencah poganja dalje, tako, da mora končno z naravno nujnostjo preiti v socializem. Mi socialisti samo pojasnjujemo ta proces ter ga skušamo z zavednim in smotrnim delom pospešiti in spraviti do dobrega konca v prid človeštva.

Bratovske skladnice v letu 1911.

Bolniške blagajne.

V posebni prilogi uradnega lista »Amtliche Nachrichten« poroča ministrstvo za javna dela obširno o stanju rudniških bratovskih skladnic za leto 1911. Obenem navaja tudi pregled bolezni, umrljivosti in invalidnosti v tem letu. Statističen material so dale uprave bratovskih skladnic, poročilo samo pa je bilo izdelano v oddelku za delavsko zavarovanje ministrstva za notranje stvari.

Število posebnih bolniških blagajn, ki so v poročilnem letu poslovale v okviru bratovskih skladnic, je bilo 127. Od tega števila jih je za statistiko kot dejanske bolniške blagajne bratovskih skladnic prišlo v poštev 124. Število članov teh 124 bolniških blagajn je dne 1. januarja 1911 znašalo 178.228, dne 31. decembra 1911 pa 179.861. Povprečno število članov navedenih blagajn je v tem letu znašalo 175.487. Bilo je torej manjše kakor v prejšnjem letu, kajti leta 1910 je povprečno število članov bolniških blagajn bratovskih skladnic znašalo 177.426.

Na vsako bolniško blagajno bratovskih skladnic je v letu 1911 povprečno prišlo 1415 članov. Skupni dohodki vseh 124 bolniških blagajn so v poročilnem letu znašali 8.370.000 K. (Leta 1910 le 8.310.000 K.) Skupni izdatki so znašali 7.940.000 kron, (prejšnje leto 7.790.000 kron.) Prebitka so bolniške blagajne bratovskih skladnic imele 430.000 K. Aktivna, ki presegajo pasiva, se zrcalijo v rezervnih skladih, ki so

LISTEK.

Čarodejci in čudodelna zdravilna sredstva.

Vsem lahkoverim ljudem v preudarek.

Leta 1696. je škofov telesni zdravnik v Münstru, Christian Frantz Paullini izdal visoko pesem vse tedanje ljudske neumnosti. Glasovito delo je izšlo nešteto krat, zadnjič leta 1848. s sledečim naslovom: Heylsame Dreck-Apothecke, wie nemlich mit Koth und Urin fast alle, ja auch die schwerste, giftigste Krankheiten, und bezauberte Schäden vom Haupt biss zum Füssen, inn- und äusserlich, glücklich curiret worden. Čarodejec je dolgo časa vlekel za nos celi svet in kuriral srečne pacijente s kroglicami in miksturami pripravljenimi s človeškim in živalskim blatom ter urinom.

Na blagoslovljeno delovanje ženjalnega Paullinija se spomnim, kadar prebiram različne pratike in koledarje. Morda se bo kdo smejal. Pa stvar ni smešna, zakaj dober del današnje nekulture, današnje zarobljenosti in gluposti predstavljajo ravno kričeče reklame različnih pratik in koledarjev. Vtisk dobite, da Paulliniji niso še izumrli, pa tudi ne zavedno ljudstvo iz leta 1700. Masa veruje še v čudeže, Kolomanov žegen ter se zdravi malo manj kot z blatom in urinom.

Dovolite, da naštejemo čarobna sredstva. V Kodanju, na Ogrskem in na Dunaju vam napravijo čudodelno mast, ki vam v enem tednu spremeni golo kožo na glavi v meter dolge la-

se, puščavo pod nosom v košate brke, kože na licu v fino, gladko kožico. Sedaj si pa v duhu predstavljate mladega starca pred ogledalom, ki neusmiljeno muči goloto na glavi z eajslabšim vazelinom, da bi mu pognala pleša. Predstavljajte si sramežljivo devico v srpanu, ki maže ovela prsa svoja s slabo svinjsko mastjo, da bi ji v nedrjih vzcvetelo novo življenje. Prizori za bogove. Tam na Dunaju, na Ogrskem, na Hrvaškem pa se krohota slepar, ki prodaja čarobno mazilo, slab vazelin, žaltovo mast kg po 200 kron in še več. Neumnost mase je tako velika, da se dobe ljudje, ki jih je že Ana Czilag opeharila s svojimi dva metra dolgimi lasmi, pa še vendar verujejo na čarobno toliščo gospe Ane Križaj v Šiški. Še več! Čudodelnega zdravila sploh nikdo ne kupi, ako ne stane 8—10 kron!

Pa pustimo veselje onim, ki hočejo, da se jih slepari s čarobnimi mazili. Stvari so na sebi navadno neškodljive za zdravje. Veliko bolj nevarni so čarodejci, ki kar na veliko mazačijo. Ozdravijo vse znane in neznane bolezni, skoraj, da ne vzbude mrtvih v novo življenje. Ti mazači se rekrutirajo iz vseh slojev človeške družbe. Med njimi najdemo trgovce, frizerje, lekarniške laborante, lekarnarje in propale zdravnike. Vsa ta čedna družba deluje za hrbtom javnih oblasti z najbolj umazanimi sredstvi, in ker je neumnosti preveč na svetu, zaslužijo tudi milijone. Thyerrijevo centifolijsko mazilo in balzam, Diana francosko žganje, Elza fluid, Vitalito, Visnervin, Kola Dulz, Stomoxigen itd. so sredstva, ki so donesla špekulantom milijone. Fabrikant Diana francoskega žganja je baje prodal svojo trgovino neki družbi za 8 milijonov. Jasen dokaz, kake kupčije delajo

ti moderni čarodejci. Ne obstoji pa zlo v tem, da roma na stotisoče našega narodnega premoženja v žepe špekulantov za ničvredna sredstva, ampak zlo je hušje, ker marsikatero zgodnjno smrt imajo na vesti čarodejci za avstrijsko mejo. Odkrižali smo se domačih mazačev, konjederk in drugih takih čednih osrečevalcev, pa so se nam vrinili tuji, ki so še bolj nevarni. Ne bi bilo mogoče uganjati sleparij s čudodelnimi sredstvi en gros, da bi se naše oblasti bolj zanimale za stvar, da bi bili naši zdravniki bolj agilni in naši lekarnarji bolj zavedni.

Obljubljena dežela čarodejcev in čudodelnih zdravilnih sredstev je Ogrska. Za njo se vrste Švica, Angleška, Francoska in Hrvaška. Za primer naj navedem delovanje lekarn Török v Budimpešti in Vertés v Lugosu. Kar vganjate te dve lekarni, presega že vse meje. Lekarna Török straši med našim ljudstvom z neštivilnimi letaki, reklamnim materijalom in anoncami. Računajoč na lahkovernost nevarno bolnih, priporoča svoje čudodelno tajno sredstvo zoper pljučne bolezni »Certosan«. Steklenica velja samo 5 K. V reklamni najprej omaja zaupanje v zdravnika, češ, saj itak nič ne pomaga, potem pa našteje neresnične slučaje čudeznega ozdravljenja. Tuberkulozni revež, ki se kot vtopljenec lovi vsake bilke, pošilja zadnje vinarje v Budimpešto za skrivnostni »Certosan«, ki je brez vsake zdravilne vrednosti. Špekulant se ni zmotil. Na stotisoče je že šlo na Ogrsko, na stotine pa jih bo šlo pod zemljo, ki bi jih zdravnikova pomoč pravočasno še rešila.

Nekaka Stomoxigen Company se tudi skriva za lekarno Török. Ponuja Stomoxigen

pri vseh bolniških blagajnah koncem leta 1911 znašale 7.490.000 kron.

Povečanje rezervnih deležev odgovarja 5 celim 6 desetinkam odstotkov doneskov. Povprečni upravni stroški so znašali 7 celih 1 desetinko odstotka tekočih prispevkov; na posameznega člana prihaja upravnih stroškov povprečno 3 krome 12 vinarjev za leto. Na povprečno 175.487 za slučaj bolezni zavarovanih aktivnih članov navedenih 124 bolniških blagajn, je v 173.304 slučajih v celoti zbolelo 118.881 oseb. Bolniških dni je bilo vsega skupaj 2.331.626. Porodov se je našlo 237, in so bolniške blagajne bratovskih skladnic morale dovoliti podporo članicam-porodnicam za 8603 bolniških dni. Skupno število slučajev, v katerih so bolniške blagajne l. 1911, morale dovoliti denarno podporo oziroma nositi stroške za oskrbovanje v bolnišnicah je torej bilo 173.541 in 2.340.229 bolniških dni. Slučaji obolenja so v primeri s številom članov znašale 98 celih 7 desetink odstotkov (leta 1910 le 95,6). Temu nasproti je v posameznem slučaju trajala bolezen povprečno 13 celih 5 desetink dneva, dočim je leta 1910 ta čas trajal 13 celih 8 desetink dneva. Umrljivost je poskočila: leta 1910 znašala je 65 desetink odstotka, leta 1911 pa 69 desetink odstotka vseh za slučaj bolezni zavarovanih članov.

K gori navedenim sumaričnim podatkom naj navedemo še nekaj posameznosti:

Ministrstvo je poročalo, oziroma poslalo statističen material 153 bratovskih skladnic. Od teh je bilo 13 takih, ki niso odgovarjale zakonu o bratovskih skladnicah z dne 28. julija 1889, državnega zakona števil. 127, ker nimajo nobenih bodisi članov ali pa nobenih podpornih blagajn. Koliko je v Avstriji sploh bratovskih skladnic in koliko je takih, ki ministrstvu niso poslale nobenih podatkov, o tem uradno poročilo ne pove ničesar.

Ako odštejemo teh 13 bratovskih skladnic, ki, lahko rečeno, niso osnovane po zakonu o bratovskih skladnicah, ostaja jih torej še vedno 140. Izmed teh 140 bratovskih skladnic je 126 takih, ki imajo bolniško in provizijsko blagajno, 1 ima le bolniško blagajno, 23 samo provizijske blagajne, končno imajo tri bratovske skladnice le nekake podporne blagajne. Toda, kakor smo zgoraj videli, je ministrstvo v svojem poročilu vzelo v poštev le 124 bratovskih skladnic. Izmed vsakih 1000 članov bolniških blagajn je bilo 961 moških in 39 ženskih.

Pripomniti je treba, da je v navedenem številu zapopadenih tudi 7 eraričnih bratovskih skladnic, ki štejejo 5157 članov. Pri teh c. kr. bratovskih skladnicah člani ne plačujejo nobenih prispevkov v bolniške blagajne. Izmed ostalih 117 bolniških blagajn bratovskih skladnic je bilo 40 takih, ki so izkazali zgubo (deficit). Skupna njihova zguba je znašala 120.453 kron. Erarične blagajne seveda nimajo nobene zgube.

Povprečni letni prispevek posameznega člana, vstevši prispevke za svoje v bolniško blagajno, je pri privatnih bratovskih skladnicah znašal 24 K 57 vin. Najvišji prispevek, namreč 28 K 74 vin., so plačevali rudarji v okrožju rudniškega glavarstva v Pragi, ki obsega celo češko deželo; v vseh ostalih okrožjih je letni članski prispevek znašal povprečno 21 K 44 v.

kroglice, ki ozdravijo vse bolezni v želodcu. Da se kalini hitreje love, je ta čedna Company razpisala kar 12 tisoč kron nagrade za svoje odjemalce. Lahko, saj prodaja brezpomembne kroglice brez vrednosti po 2 in 3 K 50 v. Ni mi treba posebej poudarjati, da tudi ta Company računa na ljudsko lahkovernost in slepoto oblasti.

Naj osvetlim delovanje gospoda Vertésa v Lugosu. Čarodejec je znašel sredstvo, ki gotovo odvadi pijanca pijančevanja. V par tednih se pijanec prelevi v abstinenta. Čarobna pijača stane 6 K. Predstavljajte si ubogo delavčevno ženo. Ona in otroci stradajo, oče pa je pijanec. Kaj bi taka sirota ne žrtvovala, da bi privedla moža na pravo pot. V upanju na boljše bodočnost si še v svoji revščini pritrga od ust par krajcarjev, da zbere 6 kron za čarobni napoj. Mož je popil kapljice, ki mu jih je žena skrivaj zmešala med pijačo, pa spreobrnil se ni. Za 6 kron je bila sirota na najbolj falotski način opeharjena. Pri nas se še ni pojavil nikdo, ki bi svaril ljudstvo pred hijenami, ki jim je vsako človeško čuvstvo tuje, ki še umirajočega siromaka ociganijo.

Mislím, da ni odveč, ako navedem kot dokaz ljudske neumnosti sleparstvo s Gudron Guyot likerjem. Omenjena tekočina pomaga za vse katarje, jetiko, kolero, sploh vse bolezni. Ljudstvo se tepe za njo. In kaj je ta čarobni Gudron Guyot? Stara, smrdljiva katranova voda, ki je vredna s steklenico vred jedva 10 vinarjev. Pa ker so jo pripeljali iz Francije, jo ljudstvo prav rado plačuje po 2 K 50 v. Moderni Paullini, ki je sleparil s Gudronom, je zaslúžil milijone. Oblasti se cel čas niso ganile!

S podjetniškimi prispevki vred je pri vseh bratovskih skladnicah prišlo na vsakega člana povprečno 47 K 74 vin. prispevka. Leta 1902 je ta skupni povprečni prispevek znašal 27 K 25 v.

(Dalje prihodnjíč.)

Boryslava.

»Vsaka ped zemlje je tukaj prepojena z delavsko krvjo.« Tako je ob priliki stavke boryslavskih rudarjev pred desetimi leti zaklical sodrug Daszynski na nekem shodu. In tako je zares. Velika stavka leta 1904 je nepričakovano razkrila razmere, v katerih žive boryslavski rudarji, da je v široki javnosti nastalo veliko začudenje, med podjetniki pa velika zmeda.

Kakor iz temine pekla so prišle na dan stvari, ki bi bile v sramoto azijskim barbarom. Uprav škandalozne reči so takrat sicer prišle na dan, toda rudarji sami so v peklu ostali. Poteči je moralo celih deset let od tega časa, predno so v pravem pomenu besede popolnoma zasluženi rudarji prišli do spoznanja, da tako ne more iti dalje. In tako je prišlo, da je dne 4. t. m. poteklo ravno štirinajst dni, od kar se delavci jam za zemeljski vosek delniške družbe »Boryslaw« vsi kakor en mož nahajajo v stavki. Kdor je kdaj le količkaj slišal o delovnih razmerah jamskih delavcev v Galiciji, se ne more načuditi, da je bilo sploh mogoče, da so ti delavci v teh, človeku najbolj nedostojnih razmerah, toliko časa mogli vztrajati.

Zgodovina boryslavskega rudništva za zemeljski vosek je v istini pisana s krvjo. V prejšnjih letih se je na Boryslavskem pridelovalo zemeljski vosek le v malih jamah, brez vsakojakih tehničnih naprav in pripomočkov. Mnogo večjih in manjših posestnikov so kar na dvorišču svojega posestva ali pa zraven svojih hiš otvorili jame, v katerih so jeli pridelovati zemeljski vosek.

Kot priganjača, upravitelja in »blagajnika« obenem, so ti posestniki nastavili običajno človeka, ki je bil za delavce v teh »domačih« jamah pravcata šiba. Rekrutirali so se ti »blagajniki« iz nič vrednih barab in vsakovrstnih zločinov zmožnih kreatur, pohajajoče iz židovske sodrge v Drohobyču in Boryslavi. Tak gaver je bil pri takem domačem podjetju kakor rečeno vse v eni osebi, »blagajnik« in obratni vodja — on je »izplačeval« delavcem plačo in prejemal od delavcev tudi plačilo za prenočišča, živež itd. Skratka, trdo zasluženi groši otopelih jamskih delavcev so iz enega »blagajnikovega« žepa romali v drugega. Zlodeji so namreč znali ravnati tako, da jim je bilo le redkokdaj kaj izplačati. In ker, kakor rečeno, ni bilo nobenih tehničnih naprav, so delavce spuščali v jamo in zopet vlekli iz jame po vrveh. In gorje tistemu delavcu, kateremu je tak »blagajnik« dolgoval večji znesek zaslužka. Zelo pogostoma se je namreč dogajalo, da je nevidna roka prerezala vrv tako, da je dotični delavec mrtev obležal na dnu jame. Na ta način se je blagajnik iznebil težke skrbi, kako naj dotičnemu delavcu večji preostanek zaslužka zaračuna za žganje, kruh, slanino in prenočišče.

Oblastnije so vpríčo takega hudodelskega početja omenjenih barab dolga leta mirne vesti enostavno držale križem roke. Toda, kakor

Se nekaj! V zadnjih treh letih je zaslužil trgovec Merlier v Berlinu 4 milijone s svojimi čarobnimi sredstvi. Vse človeške nadloge in težave preženejo njegova sredstva. Ker so ga iz Nemčije pregnali, so ga vzele pod streho avstrijske oblasti na Dunaju. Zgodilo se je nekaj špeciálno avstrijskega. Trgovcu, ki ni avstrijski državlján, so dali lekarno »Mariahilf«, ki se vodi na račun penzijskega fonda dvorne opere, v najem. Mi pa se zmerjamo, da imamo postavbe. Njegova čarobna sredstva so: Vitalito, Renascin, Antipositin, Visnervin, Antineurastin, Assanator in Herkules Kola.

Posebno rubriko tvorijo »filantropi«, ki zdravijo »zastonj«. Sem spadajo najbolj nevarni sleparji. Skrivajo se navadno pod izmišljenim imenom kakega zdravnika. Ti kujoni operirajo na sledeč način. Pacient popiše svoje križe in težave ter jih vrže v poštni nabiralnik. Čez nekaj dni pride danajsko darilo. Bolniku se opišejo strašne posledice njegove bolezni, ako se ne bo pravočasno zdravil. V tolažbo se mu priporoči čudodelno sredstvo, ki se dobi samo pri gotovi tvrdki (ki je seveda s sleparjem v zvezi). Ptíček, ki se je vsedel na ta lim, zgubi par lepih peres iz repa. Čez nekaj tednov povpraša slepar za junaško zdravje. Pacient, ki se je med tem nazobal neprebavnih pilul, se pritoži, da se zdravje ni obrnilo na boljše. Tedaj pa pride velikansko pisanje. Bolniku se napiše znanstvena razprava o biokemičnih reakcijah, obenem pa se mu nasvetuje vnovič naročiti čarobnih pilul. Le premogim se niti sedaj še ni posvetilo v glavi.

Primer! Neka ljubljanska gospodična je potožila svoje križe zdravniku-čarodejcu v Švici. Zahteval je za ozdravljenje 25 frankov. Za

povsod, so se med tem časom tudi tukaj pojavili kapitalisti, ki so se kakor lačne hijene vrgli na to mnogo obetajočo panogo rudništva. Pričelo se je pridelovati zemeljski vosek na moderen način. Veleprodukcija zemeljskega voska pa je rodila tudi velepremoženja posameznih podjetniških rodbin, kojih glavarji so Feuerstein, Gartenberg, Seemann, Schutzmann itd. Sploh na Boryslavskem danes ni več tistih prvotnih posestnikov posameznih malih jam za zemeljski vosek. Na mestu teh danes tamkaj gospodarijo rudniški magnatje in rudniške delniške družbe.

Na eni strani tiha, nepokopana, po imenu neznana trupla mrtvecev, na drugi strani velikanske, kuezje palače magnatov voska v Drohobyču — so nemi svedoki onih časov.

Šele po preteku mnogih let so začele oblastnije zahtevati, da se za vsako jamo morajo nabaviti in urediti primerne naprave ter da je za vsako jamo pri njej prijaviti odgovornega in zmožnega obratnega vodjo. Mali jamski obrati so izginili popolnoma. Vsa produkcija zemeljskega voska je od tedaj prešla v roke neke gališke banke in pa v roke utvorivši se delniške družbe »Boryslaw«. Končno so se pod vodstvom banke avstrijskih dežel obe podjetji pred nekaj leti združili v eno podjetje. Pred par meseci pa je ta banka neki skupini špekulantov, kateri stoji na čelu neki Arpad Csonka akcije družbe Boryslaw v vrednosti 4 milijonov prodala za 3 milijone kron.

Toda navzlic velikim tehničnim izpremembam in kapitalističnemu napredku je položaj boryslavskih jamskih delavcev ostal vedno slab. Na boryslavskem jih na cesti vsakdo takoj pozna. Njihovi blede, rumenkasti obrazi, vpognjene postave, vpadle oči in negotova hoja, vse to so znaki, ki nikoli ne varajo. Delo v globočini, ki ga ti delavci opravljajo od mladih nog zapušča vidna znamenja na njih. In ako ti moške s svojimi številnimi družinami stanujejo v temnih, ozkih, zaduhlih in skrajno zanemarenih kasarnah in ako so vrhu tega plače teh delavcev tako mizerne, da niti za najpotrebnejše ne zadostujejo tako, da malim otrokom niti mleka kupiti ne morejo, je s tem povedano vse; in ni treba še nadalje razlagati, da se nad tem delavstvom vrši neodpustljivo socialno hudodelstvo. Čisto naravno je, da v takih razmerah, ko ena generacija predčasno izumira, nosi mladina v svojih slabo prehranjenih telesih že kal uničujoče smrti.

Ne oziraje se na obupni položaj, v katerem se to delavstvo nahaja in ne upoštevajoč grozno, naravnost strašno njegovo bedo so ga mogočnejši banke avstrijskih dežel po dolga leta z železno pestjo in s poživinjeno surovostjo tiranizirali in tiščali k tlom. Vsako svobodnejše gibanje so z neverjetno brutalnostjo znali v kali zadušiti. Med tem pa so cene živilom neprestano šle kvišku. Bedno gnezdo, Boryslava je v draginji jela prekašati vsa največja avstrijska mesta. A navzlic vsem tem pijavkam pri banki niti na misel ni prišlo, da bi proti do neznanja stopnjujoči se bedi med delavstvom kaj ukrenili. Vsako prošnjo za povišanje plače so siti vampiri enostavno odklonili. Danes je najvišja dnevna plača teh delavcev 4 krome 16 v toda le po imenu, v resnici se gibljejo med 2 in 3 kronami, ker prihajajo v poštev izredno

ta denar ji je poslal 20 gramov natrijevega bromida, ki stane v naših lekarnah celih 20 vinarjev.

Priporočam cenjenim bralcem gospoda Trayserja v Londonu, ki spada v to rubriko zdravnikov-čarodejcev, v blagohotno uvaževanje, ob enem tudi vse njegove švicarske in ogrske kolege.

Dovolj primerov! Jasno sem dokazal, da sleparji znajo na vse mogoče načine spraviti v denar svoja čarobna sredstva. Zlo, ki so ga povzročili ti mazači med našim ljudstvom je tako veliko, da je treba resno misliti na obrambo. Vsak cigan si dovoljuje dandanes delati najneverjetnejših eksperimentov z našim narodnim premoženjem in z zdravjem našega ljudstva. Kje pa stoji zapisano, da bi morali ravno Slovenci veljati za najbolj zabite ljudi na svetu! Dolžnost naše inteligence, zdravnikov in lekarnarjev je, da ljudstvo v tem oziru pouče, spravijo na višjo stopnjo. Treba je iti med narod s predavanji, brošurami, letaki itd.

Zdravniki in lekarnarji ne bodo s tem storili samo človekoljubnega dela, ampak bodo tudi sebi koristili. Vsak zdravnik in lekarnar čuti danes ogromno škodo, ki mu povzroča to moderno mazaštvo. Saj mnogokrat stoji zdravnik brezmočen pri postelji bolnika, ki je prej poskušal že vsa čudodelna sredstva, ter pritrjal bolezen v brezupen štadij. Ljudstvo v svoji omejenosti ne bo dolžilo čarobnih sredstev, ampak zdravnika, češ, da ničesar ne razume.

Naše lekarne, ki stoje pod strogo kontrolo oblasti, so nasproti tem sleparijam popolnoma brezmočne. Ljudstvo, ki je bilo tolikokrat ogoljufano s tujimi čarobnimi sredstvi, pa izgubi zaupanje tudi v domače lekarne.

visoki odtegljaji za bratovsko skladnico, ki znašajo do 19 odstotkov zaslužka.

Norec ravnatelj gospoda Csonka gospod dr. Viktor Kern je prebedni položaj delavcev skušal še poslabšati, in so mu pri tem čednem poslu s posebno vneto šli na roko inženirji Miaezynski in Zozanski.

To in mnogo drugega je dalo povod sedanjim stavki. Zadržanje delavcev je naravnost vzorno, solidarno in odločno. Pravijo, da nadalje ne morejo živeti, zahtevajo povišanje plače. Vseeno jim je, če se praj tudi nikoli več ne vrnejo na delo, katero jim ni prineslo družega, kakor prokletstvo in bedo. Za ta slučaj zahtevajo, da se bratovska skladnica razpusti in jim se težko prislužene krajcarje vrne.

Stavkujočim rudarjem gre na roko državni poslanec sodrug Moraczewski. Dvanajst dni ravnateljstvo o kakem pogajanju s stavkajočimi delavci ni hotelo ničesar slišati. Vsa prizadeta gospoda se sploh vede zelo osorno. Oblastnije so na strani oderuhov, kar že dokazuje dejstvo, da so v stavkovni kraj poslali več vojaštva kakor da je tankaj stavkajočih delavcev. Boryslava je resnični pekel.

Sodrug Peternel.

Dne 6. junija 1914 je organizacijo rudarjev v Ljubnu zadel nad vse hud udarev. Sodrug Peternel, ki je bil ti organizaciji neprecenljiva opora je ta dan na Jakominskem trgu v Gradcu, kamor se je podal, da poišče svojemu sinu kak učni prostor nenadoma umrl. Zadel ga je kap in končano je bilo zares plemenito življenje proletarca nahajajočega se v prvih vrstah delavskih bojnih kolon.

Sodrug Peternel je bil eden izmed najstarejših članov rudarske organizacije. Še predno se je ustanovila sedanja centralna organizacija Unija rudarjev avstrijskih, je bil že dolgo časa član strokovnega društva rudarjev za planinske dežele, in ko je centrala tega društva bila preložena v Ljubno, tedaj je bil tudi izvoljen v glavno vodstvo tega društva. Od tega časa se je udeleževal vseh važnejših posvetovanj.

S. Peternel je bil eden izmed onih redkih rudarjev, ki je vsako, rudarjev se tikajoče vprašanje do pičice natančno razumel. Bil je načelnik druge skupine rudarske zadruga, kakor tudi član predstojništva bratovske skladnice. S posebno vneto se je udeleževal vseh razprav tičočih se zavarovanja rudarjev v čemer je bil posebno dobro podkovan. Odlikovala ga je zelo dobra lastnost, da je vsako stvar mirno in hladnokrvno preudaril, kar je v mnogih slučajih zelo blagodejno uplivalo.

Bil je tudi član revirnega odbora za severne planinske dežele in je tudi v tem odboru potom modrih nasvetov mnogo koristil. Sočasno je bil tudi član razsodišča bratovskih skladnic za rudniški okrožni urad v Ljubnu. Za zadnje omenjeno zaupno mesto je bil postavljen zaradi tega, ker je kakor rečeno v zavarovalnih zadevah bil izborna moč, ki jo bo precej težko nadomestiti.

Rojen je bil sodrug Peternel dne 12. maja 1864 in je torej umrl v starosti 50 let. Njegova nenadna smrt nas je tembolj presenetila, ker sodrug Peternel skoraj nikoli ni bil bolan in se glede svojega zdravja nikoli ni pritoževal.

Za to v prvem hipu žalostni vesti niti verjeti nismo mogli. Šele potem, ko nam je nesrečo ustmeno sporočila Peternelova vdova, smo se uverili, da na veliko našo žalost sodrug Peternela res ni več med nami. Dne 5. t. m. je še cela vrsta sodrugov s sodrugom Peternelom osebno govorilo!

Truplo sodruga Peternela so iz Gradca prepeljali v Ljubno, nakar se je dne 9. t. m. vršil pogreb. Velikanske množice prebivalstva vseh slojev zlasti pa rudarjev na pogrebu so bili pač najjasnejši dokaz o priljubljenosti mrtvega sodruga v široki javnosti. Prihital je na pogreb tudi državni poslanec sodrug Muhič iz Gradca, da umrlemu sobojevniku nad odprtim grobom spregovori nekaj besedi v slovo. Žal, da je organizacija nagrobni govor morala opustiti. Vdova ranjkega je namreč sporočila, da z ozirom na svoje sorodnike ne more ne nagrobne govora in tudi ne rdečih trakov pripustiti. Organizaciji torej ni preostalo drugega, kakor ravnati se po tem, dasi smo vsi vedeli, da to načelom sodruga Peternela, katerim je bil vse svoje življenje v zvest in udan ne odgovarja. Sicer pa tudi iz pietete do vdove nismo hoteli kljubovati.

Vsakdo, kdor je sodrug Peternela poznal mu gotovo ohrani časten spomin. Naloga rudarjev pa bode, da bodo vsestransko pomagali izpopolniti vrzel, ki je vsled nenadne smrti sodruga Peternela nastala.

Kako čislani in upoštevani je bil ranjki sodrug, dokazuje tudi to, da se je pogreba po zastopstvu udeležil tudi rudniški urad v Ljubnu, rudarska zadruga po svojem predesniku, bratovsko skladišni zdravnik itd.

Sodrug v Fonsdorfu so kot svojega zastopnika na pogreb poslali sodruga Schaflechnerja.

Ako organizaciji vsled vedenja vdove ni bilo mogoče sodruga Peternela ob njegovem grobu počastiti tako, kakor je to zaslužil, to ni bila njena krivda, kar bo pač vsakdo lahko uvidel.

Bodi mu zemljica lahka!

Premislil se je.

Svoječasno smo poročali o dr. Knilyju, zdravniku bratovske skladnice v Steyeregu, ki je svojedobno iz same hudobije tožil 164 tamošnjih rudarjev radi žaljenja časti. Tamošnji tovariši so temu nad vse človekoljubnemu gospodu očitali in pozneje pred sodnijo tudi dokazali stvari, ki bi bile nemara prikladne za kakega konfederca, drugače pa vsakemu zdravniku v skrajno sramoto. Ta gospod pa je imel še toli držno čelo zatekati se k sodniji, od katere je v svoji naduti domišljiji nemara pričakoval, da mu bo njegove lumparije sankcionirala. A prišlo je povsem drugače; sodišče je vseh 164 rudarjev oprostilo, njega pa obsodilo, da mora plačati vse sodnijske stroške v znesku okrog 4000 kron. Doktor Knily pa v prvem hipu na velikanski blamaži ni imel zadosti, v svoji nesramnosti je prvotno še prijavil ničnostno pritožbo! Vendar si je v zadnjem trenutku stvar premislil in je pritožbo umaknil. Mažarski dr. Knily bo torej plačal in tako je za rudarje stvar rešena.

Poročilo tajništva za gorenje planinske dežele v Ljubnu.

(Dalje.)

Rudarji Wolfsegg-Trauntalerske premogokopne družbe v Wolfsegg in Thomasroithu so izročili družbi sledeče zahteve: 1. Povišanje plače vsem pri pogojnem delu (Geding) vposlenim delavcem za 25 odstotkov (percent).

2. Povišanje plače za gosposke šihte za 25 odstotkov vsem, brez razlike kategorije proti plačilu gosposkih šihtov vposlenim delavcem.

3. Dosedanje ugodnosti kakor: starostno doklada, draginjska doklada, prosta razstrelila itd. ostanejo nedotaknjena v veljavi.

Na te zahteve je družba za zboljšanje plač dovolila letni znesek 32.000 kron. Pri sorazmerni razdelitvi tega zneska se bo plača za merni stoletni premoška povišala za 1 do 2 vin.

Zahteve rudarjev v Steyeregu so bili: 1. Povišanje plače za gosposke šihte kopačev od 2 K 35 v na 2 K 70 v. Kopači so zahtevek v polnem obsegu dobili. 2. Povišanje šihtne plače vozačem na dnevno od 2 K 10 v na 2 K 40 v. Dobili so 20 vinarjev in se jim je torej zvišala plača na 2 K 30 v. 3. Povišanje šihtne plače delavkam na separaciji od 1 K 40 na 1 K 50 v. Delavke so to povišanje dobile. 4. Brezplačno uvažanje jamskega lesa v jame po posebnih delavcih. 5. Premeščanja paznika Kocha v kak drugi obrat. Zadnji dve zahtevi je uprava zavrnila. Z ozirom na zavrnitev teh dveh zahtev so delavci zahtevali naj stvar uredi spravn urad (Einigungsamt) rudarske zadruga. Zaman uprava je posredovanje spravnega urada odklonila.

Tudi rudarji v Rožni dolini in Gorenji vasi (Rosenthal-Oberdorf) so zahtevali brezplačno uvažanje jamskega lesa v odkope, a tudi tukaj je Graško Kōflaška železnica in rudniška družba kakor v Steyeregu to zahtevo, ter spravn urad odklonila.

Graško Kōflaška železniška in rudniška družba se je napram pri njej vposlenim rudarjem sploh vedla zelo predrzno. Glede premogovnika v Steyeregu, koder je bila nevarnost za življenje rudarjev velika, na primer je rudniški urad zaukazal obširno izvedbo varnostnih naprav. Toda Graško Kōflaška družba se je izvedbi potrebnih varnostnih naprav uprla. Ker pa rudniški urad ni hotel odnehati in je odločno izvedbo teh naprav zahteval, je družba izjavila, da bo obratovanje raje omejila in je kar 90 rudarjem na enkrat delo enostavno odpovedala. Odpovedala je delo kakor se to po kapitalistični maniri razume večinoma le starim delavcem. Mi smo rudniško oblast v tem slučaju podpirali. Družba pa je poslušujoč podjetniške taktike skušala naščuvati rudarje na rudniško oblast, češ, ona je zavrnila, da smo omenjenim 90 delavcem morali delo odpovedati! Naravno, da je tako brezobzirno postopanje med delavstvom povzročilo velikansko ogorčenje. Konec vsega je bil, da je družba odpoved v celnem obsegu morala preklicati.

Rudarji v Gōriachu so svojemu podjetju stavili sledeče zahteve: 1. Vsem kopačem in vozačem vposlenim pri pogojnem delu povišanje plače za 25 odstotkov in se kopačev ne sme izplačevati izpod 4 krone in 50 vin. za pogojni šiht. 2. Vsem ostalim jamskim delavcem in delavcem na dnevno, ki delajo proti plačilu

gosposkih šihtov, povišanje plače za 25 odstotkov. 3. Nedeljske šihte je plačevati za poldrug šiht. 4. Vsem vposlenim delavcem je dajati potrebna drva za domačo porabo kakor je to bilo v navadi popreje. Množina drv obsega naj isto miro kakor je bila prejšnja. — Dovolita je uprava: Povišanje plače za gosposke šihte za 10 do 120 vinarjev. Plačilo v znesku za 1 in pol šihta za nedeljske šihte. Navadna količina premoga 36 do 40 mernikov je uprava rudarjem povišala na 48 mernikov. Poprejšnje oddajanje drv se je po stari meri zopet uvedlo. Drv bodo samski delavci dobivali le polovico.

Navedena množina premoga in drv se bo delavcem oddajala vsako leto.

(Dalje prihodnjič.)

Zavarovanje rudarjev proti nezgodam.

Kakor je znano, je stopil zakon o zavarovanju rudarjev proti nezgodam v veljavo z naredbo s pomočjo § 14. Pred kratkim se je vršila v notranjem ministrstvu enketa zastopnikov rudarskih organizacij in rudarskih podjetnikov glede statuta zavarovalnice proti nezgodam za rudarje Avstrije s sedežem na Dunaju, ki ga je izdelalo notranje ministrstvo sporazumno z ministrstvom za javna dela. Glasom tega statuta naj bi obstojalo predstojništvo zavoda iz 30 članov in iz ravno toliko namestnikov, od katerih imenujejo $\frac{1}{3}$ delodajalci, $\frac{1}{3}$ delojemalci, $\frac{1}{3}$ pa vlada. Za volitev predstojništva se razdele rudokopi v 6 volilnih okrožij in sicer:

1. okraje revirnih rudarskih oblasti St. Pölten, Wels, Hall, Ljubno, Gradec, Črnovice.
2. okrožja Celovec, Celje, Ljubljana, Zader,
3. okrožje Krakov,
4. zahodnočeško okrožje,
5. vzhodnočeško okrožje in
6. severnočeško okrožje.

Tako dolgo, da se imenujejo pravo predstojništvo, imenuješ vlada kolegij za proviziorno upravo zavoda.

Dopisi.

Črno. V 16. številki našega lista smo pri nesli vest, da sta bila v tukajšnjem rudniku za svinec iz dela odpuščena delavca Jurij Kristan in Jožef Pačnik. Ker ta vest deloma ne odgovarja resnici, jo popravljamo v toliko, da ni bil iz dela odpuščen Jožef Pačnik, ki je v podjetju izgubil eno oko, pač pa sta bila odpuščena delavca Jurij Kristan in Franc Kopmajer. Pačniku je njegovi predpostavljeni na njegovo pritožbo le dejal, da ako mu ni po volji, da delo lahko pusti. Poročilo glede odpusta dveh delavcev je bila torej resnično, le da je bil na mestu Pačnika prizadet Kopmajer. Sicer pa je tudi to značilno.

Ditlerbau pri Kōflachu. Navzlic temu, da smo nekako pred enim letom že plačilne razmere v tukajšnjem premogovniku odločno grajali, noče upravitelj Steiner odnehati. Mož se je v svoj izkoriščevalni sistem tako zagrizel, da je pozabil na vse obzire; in zdí se, da mu je vsakojaki človeški čut postal popolnoma tuji. Ljubezen gospoda Steinerja do rudarjev je tako velika, da jim niti živeti ne pusti. Pri vsaki priliki delavcem na pogojni plači trga. V tem oziru se je tega gospoda lotila neka naravnost neozdravljiva manija. Ako slučajno kak rudar pri pogojnem delu na vse svete čase enkrat zasluži 4 krone, takoj mu Steiner pri dotičnem pogojnem delu 5 do 10 vin. odtrga.

Ako se vprašamo, kako to, da sme Steiner svojevoljno uganjati karkoli hoče, tedaj si je pač treba priznati, da so rudarji v največji meri sami krivi na tem. Med delavci je tukaj doma precej lizunov in trebihoplazcev, ki takoj vsacega, ako se upa kdo ganiti začrnijo ter oblatijo. Steiner pa dotičnega, ki so ga njegovi lepi tovariši na sramoten način orčnili kar enostavno neusmiljeno vrže na cesto, ne da bi se preje o resničnosti trditve svojih kreatur prepričal. Da v takih razmerah mora hoditi vse navzkriž in da je v takih okoliščinah potreben skupen nastop nemogoč bo pač vsakemu jasno. Kaj čuda, da Steiner v takih razmerah lahko postopa kakor kak turški paša in delavce priganja ter izkorišča, da je groza.

Zagorje ob Savi. Divja gonja za povečanjem produkcije je privedla rudarje v zagorskem rudniku do vsakdanjih nezgod. Ni ga skoraj dneva, da ne bi se pripetila kakšna večja ali manjša nezgoda. Med tem, ko je centralni ravnatelj Trboveljske premogokopne družbe na zadnjem občnem zboru delničarjev poročal, da rudniki uspešno delajo, se priganjanje rudarjev pri delu z vedno večjo silo nadaljuje. Če pojde tako naprej, bo rudar postal podoben tovarni živini, vrhutega je njegovo zdravje izpostavljeno čim dalje tem večji nevarnosti. Najhuje pa je, da si ni nobenega trenutka gotov, da ga kaka premogovna plast ne zasule ter mu polomi ravne ude, ali celo spravi ob življenje. Zadnji čas so v kotredežkem rovu

ponesrečili trije rudarji kar zaporedoma. Martin Korberja je potlačila plast premoga, malo je manjkalo, da ni izgubil življenja, gotovo pa bo več časa ostal nezmožen za delo. — Drugi, ki je težko ponesrečil v rovu je bil Štefan Od-lazek, tretji Fran Heler je zadobil težko poškodbu na nogi. V kisovškem rovu je pred kratkim časom 5 rudarjev zsaulo, z veliko težavo so jih odkopali, komaj se jim je otelo življenje. Gospodje pri c. kr. rudniškem uradu v Ljubljani, ali ne bi bilo dobro, da bi prišli večkrat v Zagorje in si ogledali varnostne naprave?

Možica. Nadkopač Rigelnik je dne 13. t. m. nesel 8365 K, da izplača delavce plajberške unije. To je vedel rudar Janez Grmadnik in ga je pričakoval. Na samotnem kraju je iz bližine ustrelil na Rigelnika in ga zadel v hrbet. Ranjeni se je zgrudil. Grmadnik je hotel ranjenemu izpuliti denarno torbo, ki jo je pa ta držal krepko. Nato mu je ropar prerezal žile na vratu. Smrtno ranjeni Rigelnik se je zakotalil po bregu, Grmadnik je pa zbežal s torbo; revolver je pustil na tleh ležati. Rudar Koprivnik je slišal Rigelnika klicati na pomoč, je prihitel blizu in je še videl morilca bežati. Rigelnik je še povedal ime morilca, nato pa je čez nekaj minut umrl vsled izkrvavljenja. Mrliča so spravili v Možico. Na morilca so takoj napravili lov. Rudar Gasnik ga je našel v lesu, sedečega v grmovju; štel je denar. Grmadnika so uklenili in oddali deželnemu sodišču v Celovcu. Rigelnik je bil 47 let star in zapušča vdovo in enega sina.

Razne vesti.

Krvave demonstracije v Italiji. Ob priliki obletnice ustave je italijansko organizirano delavstvo nameravalo v vseh večjih mestih Italije prirediti ljudske shode, na katerih bi protestirali proti sedanjemu nazadnjaški vladi in proti militarizmu, ki ima tamkaj uvedene tudi neke vrste sramotnih kazenskih kompanij. Toda oblasti so v mnogih mestih shode prepovedale. Ker pa so udeleženci na shode v kljub prepovedi prišli, je med delavstvom in policiji ter vojaštvom prišlo do krvavih spopadov. V An-koni na primer sta bila dva demonstranta ubita, a tudi v mnogih drugih krajih je tekla kri. Z ozirom na brutalni nastop oblasti so načelstva socialistične stranke in strokovnih organizacij delavstvu priporočili stopiti v politično generalno stavko, katera se je v mnogih krajih tudi popolnoma izvedla. Sploh je početje italijanskih mogotcev povzročilo velikansko vrenje, ki se še sedaj ni poleglo popolnoma.

V založbi »Jugoslov. delavske tiskovne družbe« v Chicagu je ravnokar izšla veleznamniva knjižica »Katoliška cerkev in socializem«, ki obsega 52 strani. Knjižica vsebuje tri zanimive članke treh ameriških sodrugov, ki v njih izražajo svoje mnenje o katoliški cerkvi in nje napadih na socializem. Eden teh treh člankov je iz peresa bivšega katoliškega duhovnika Tom Mc. Gradyja. Priporočamo brošuro vsem sodrugom, da si jo nabavijo. Posamezen izvod stane 50 vinarjev, po pošti 10 v več. Pri naročbah za najmanj 25 izvodov znaten popust. Naroča se jo pri upravnistvu »Proletarica«, Chicago Ill. 4006 W. 31. Street.

Usodepolna iznajdba. Iz Florence poročajo, da je italijanski inženir Ulivi iznašel stroj, ki užge na velike daljave z nevidnimi žarki zaloge smodnika. V Florenci so delali z njim poskuse in užgali v oddaljenosti 20 km bombo, ki so jo potopili v vodo, da se je z velikanskim pokom razletela. S to iznajdbo bodo Lahji zažigali, če bodo hoteli, na oddaljenost 100 ali še več kilometrov smodnišnice in zaloge streljiva v sovražnih deželah in razstrelili v zrak vsako vojno ladjo, ki se jim bo bližala. Če se iznajdba uveljavi in če je res tako imenitna, potem se sedanji način vojne mora čisto spremeniti.

Kako globoko so že prevrtali zemljo. Da doženejo, kako globoko sega kaka ruda in v druge znanstvene namene, so na večih krajih navrtali z velikanskimi svedri zemljo. Svedri so iz jekla in imajo na koncu rezalne demante. S takimi svedri prevrtajo več sto metrov glo-

boko. Najglobokejše so navrtali sedaj na Nemškem v Paruševicah pri Rybniku. Prišli so s svedrom 2063 m globoko v zemljo, torej nad 2 kilometra.

Moč dinamita. V Ameriki so delali poskuse s podzemskimi minami. V vsaki mini je bilo 50 kg dinamita. Zažgali so jih z električno žico. Mina je vrgla vodo 150 m visoko.

Davčna moč naše države za leto 1913. Po uradnem izkazu so znašali za l. 1913. nekateri davki sledeče svote. I. izredni davki. Med temi davki so prinesli največ pridobinski davki raznih podjetij in sicer čez 115 milijonov kron. Potem sledijo hišno-najemniški davki s svoto 107 milijonov kron. Osebnodohodniški davki so dali 106 milijonov kron. Dalje sledi zemljiščni davek s svoto 54 milijonov kron itd. Skupna svota direktnih davkov je znašala v l. 1913. 466,867.434 K. Med indirektnimi davki stoje na prvem mestu razne užitnine in pristojbine. Užitnina na sladkor n. pr. je dala 164,231.230 K davka, užitnina na žganje je dala skoro sto milijonov kron, užitnina na pivo 84 milijonov kron itd. Pristojbine so dale 159 milijonov kron davka, koleki 68 milijonov kron, tobak 335 milijonov kron itd. Tretja skupina davkov so carine, ki so znašale leta 1913. 245,718.914 K. Skupna svota davščin, užitnin, pristojbin itd. za l. 1913. znaša čez 1827 milijonov kron.

Pregled užitniških davkov za leto 1913. kaže sledeče postojanke: Užitnina na žganje je znašala celih 99 milijonov kron, užitnina na pivo 84 milijonov kron, užitnina na vino 12 milijonov kron. Užitnina na sladkor je največja in je prinesla državi 164 milijonov kron. Mesna užitnina znaša komaj 19 milijonov kron in davek na petrolej 25 milijonov kron. Iz teh števil se da napraviti precej jasna slika ljudskega življenja, ki kaže, da gre samo na užitnini na žganje pivo in vino iz ljudskih žepov skoro 200 milijonov kron vsako leto. Užitnina na meso n. pr. je komaj deseti del te ogromne svote, ki jo plačajo največ revnejši ljudski sloji, delavci, težaki in siromašnejše ljudstvo po deželi. Če za nič drugega ni beliča pri hiši, za žganje se žalibog še vedno dobi kaka petica!

Listnica uredništva in upravnistva.

Fohnsdorf: A. M. Naročilo glede knjige »Škof proti župniku« smo izvršili, glede rdeče brošure ljubljanskega škofa pa ne moremo ustreči. Prodajali so jo takrat samo kake tri dni, nakar so nadaljno prodajo vsled škandala, ki je nastal ustavili. — Kar se tiče Vašega naročila »Rudarskega koledarja« je to naročilo za Vaš okraj premajhno. Prodalo bi se tega koledarja, ki bo v resnici lep pri količkaj dobri volji v Vašem kraju gotovo lahko trikrat toliko.

Idrija, Zagorje, Trbovlje in Hrastnik. Sodruge, ki smo jih v neki zadevi »Rudarskega koledarja« naprosili, v zadnjem trenutku nujno prosimo, da nam zaprošeno čim preje pošljejo, da se izdaja koledarja ne bo po nepotrebnem zavleklo.

Leše in Trbovlje. Objavimo prihodnjič.

Zadovoljen je človek le z dobrim blagom, in zato so zadovoljne vse one naše gospodinje, ki kupujejo Kolinsko kavno primes, kajti ta kavni pridatek ni samo dober, temveč je sploh najboljši kavni pridatek, ki napravi najokusnejšo kavno, ki ima prijeten vonj in lepo barvo. — Zahtevajte torej, ko kupujete v trgovini ali v konsumu cikorijsko, vedno izrecno Kolinsko kavno primes!

Koder prebivajo Slovenci povsod je razširjen

„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi
AVSTRO-AMERIKANA

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro
najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtinčama, električno razsvetljavo, brezčičnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopelj i. t. d.

Odhod parnikov:

v sev. Ameriko vsako soboto, v juž. Ameriko vsakih 14 dni.

Trst-Newyork, vsako soboto.

Trst-Južna Amerika, vsakih 14 dni.

Trst-Kanada, vsak mesec.

Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno glavna agentura za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz Ljubljana,

Kolodvorska ulica šte. 26.